

Misli zastran bíre, ki se navadno odrajuje kaplanam in šolnikam pri starih farah.

Iz starih fará so druge manjši fare in podfare odcepljene, ktere so njega dni od velike ali stare fare v duhovskih potrebah preskerbovane bile. Ljudjé podfar in tudi nekterih novih far, ki so želeli svoje duhovne imeti, so, de jim je njih želja in prošnja v ti reči spolnjena bila, obljubili, de ne bodo navadne bére, kakor so jo odrajtovali, dokler še niso bliže duhovna imeli, duhovšini in šolnikam pri starih farah, kar nič kratili.

Po takim potu ustavljenih far in podfar so nekteri duhovni dosihmal dobivali celo plačilo iz duhovne denarnice, nekteri pa le nekoliko, kar ni občina (soseska ali srenja) zmogla; pa tudi posebni dobrotniki so z razno pomočjó srenjo podpirali, de je ona svojiga duhovna dobila.

Radovaje se nad dobroto, de so imeli svoje duhovne, so ljudjé od perviga radi, sčasama pa memraje, dolžno béro duhovšini in šolniku odrajtovali, posebno, od kar so jih brezvestni podpihovavci naravnost in tudi zvičajno motiti jeli, de oni dajejo béro takim, od kterih nič koristi nimajo. Ali res nove fare in podfare, ki so od stare odcepljene, in se krog nje kakor hčere krog matere znajdejo, od nje nobene koristi nimajo?

1) Na podfarah je le en duhoven. Kam torej, če posebne okoljstave ne ovirajo, varhi in tudi drugi ob nedeljah in praznikih k božji službi zahajajo, kakor k stari fari? In to je práv in naravno; saj bi ne bilo pristojno, ako bi hči svoje mile matere večkrat ne obiskala. Ako na podfari dušni pastir zbolí, ali ga kaka nezgoda zadene, de ni zmožen sebi izročene čede vladati, kje bo takrat podfara pomoči iskala? Ali ne, kjer je več duhovnov pri materi, pri stari fari? Pobožne duše podfar in novih far, kjer je le en sam dušni pastir, tudi želé, de bi o prazniku cerkveniga priporočnika služba božja bolj praznično se obhajala, in de bi tudi varhi ob tistim prazniku domače božje službe deležni bili, kar se spet s pomočjó stare fare naj spodobniši zgoditi zamore.

Tudi podfare in nove fare imajo eno ali več podružnih cerkvá, kamor pa duhoven, kér je sam, ne more iti službe božje obhajati, kér je dolžan v domači cerkvi, kjer se sveti zakramenti shranjujejo, ob nedeljah in praznikih za svoje farmane daritev nove zaveze opravljati; za to je, de se pravičnim željem pobožne soseske pri podružnicah zadosti, v 20. §. reda očitne božje službe Ljubljanske škofije kaplanam starih far dovoljeno, kader se žegnanje pri podružni cerkvi obhaja, kamor tudi šolnik navadno zavoljo petja gré, praznično božjo službo opravljati.

Vém, de kaki širokoustnik poreče: „Saj mi pot in trud plačamo? — Koliko pa? Šolniku 15 — 30 krajc., in kaplanu malokje 2 gold.; pa on tudi večkrat gré, ko se mu le 24 kraje. za pot in trud plača, in on mora iti čez dve uri delječ, naj bo vreme kokoršno koli hoče. Je le to plačilo, s kterim se bahati sme? Zavoljo spoštovanja vredne vezi, ktera se med staro faro, kakor materjo in njenimi hčerami znajde, se lože tak trud prevzame, kakor pa zavoljo imenovaniga plačila.

Kér je temu tako, željno vprašam: Kdo se bo še prederznil, ako je zdraviga uma in ni omrežen od ostudne sebičnosti, terditi, de nove fare in podfare od starih fará nič koristi nimajo?

(Konec sledí.)

Slovstvo.

Kratka slovenska slovnica za pervénce. Na svitlo dal Dr. J. Muršec učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli v Gradci 1847.

(Dalje.)

Hči in hčer Krajnc dobroloči, kér prvo je ime-

novavnik (nom.), drugo kazavnik (accus.), kakor tudi mati in mater.

15. §. Kakor poprejšnje, tako je tudi prilog dobro in lično obravnan. — Kar tiče: iga-ega, imu-emu in -em ima vsako svoje vzroke. Nam se bolj lično in bolj pripravno zdí: -iga -imu, -im, nekaj za tó, ker večí del Slovincov tako piše, in so tudi od nekde pisali, tudi ni vzroka, ne sile novinariti v ti reči; — še bolj pa za tó, ker -ega, -emu, -em ima v teh okolišinah — kakor se nam zdí nekež — neukretniga in težkiga v sebi, kar se zlasti zraven spreminljivih soglasnikov razodeva in pri j, postavim: svojega, družega, velicega, tacemu, globocemu i. t. d. Čerka j že po svoji lastnosti hoče i zraven sebe imeti, ker ste si z i bliže v rodu, kakor z e; torej je postavimo, neprijetno slišati: zajec, ujec, ptujec i. t. d. namesto: zajic, ujic, ptujic.

Ne tajimo pa tudi, de to je velikrat bolj všeč, česar je človek bolj vajen; kdor je pametin, se nad tim ne spodtikuje, naj bo takó, ali takó pisano, de je le slovnisko ali gramatikalno.

(Dalje sledí.)

Povedanje od slovenskiga jezika. *)

Spisal V. Vodnik.

Stare reči so tudi nove tistim, kterim so neznane. Zatorej bodem popisoval, od kod krajnski jezik in zarod pride, in se je od nekidajnih časov začel:

Krajnci so odraslik velikiga slovenskiga naroda, kteri zdej prebiva od Teržaškiga noter do zmerzliga morja v Moškovii skoz 400 mil široko, in od Pemskiga noter do dežele Kamšatka na konec Moškovitarskiga cesarstva še čez tavžent mil na dolgost. Skorej vse ljudstva v tem prostori so Slovenci, to je, Krajnci, Slovenci, Hrvatje, Dalmatini, Boznjaki, Slavonci, Slovaki, sémtertje po Turškim in Ogerskim; ti so ta kraj Donave. Na unim kraji Donave pak so Pemci, Moravci, Polci, Pomurlani, Lužici, Vandali, Vendi, Litavci. Letí in neizmerjena prostranost Moškovitarskih prebivavcov po Moškovii, Severii in na meji Tartarije. To vsi imajo sploh ime, de so Slovenci, in imajo jezik od ene same matere, namreč, slovenski jezik.

Od kod te ljudstva pridejo, kaj so nekidaj bile, nimajo zadosti starih popisavcov. Nar bolj jih jezik razodeva, kaj in od kod so oni.

Slovenski jezik je v pervih ali koreninskih besedah nekaj podoben Armenskimu in Perskimu. Še bolj so si med seboj podobni gregski, latinski, nemški in slovenski. To pokaže, de so ti rodovi nekidaj v nar pervih časih skup rojeni notri v sredi Azije. Počasi so Gregi, Latini, Nemci in Slovenci se ven iz Azije v Evropo širali, in Armence in Perse v Azii popustili. Mati jih je odstavila, oni so iz zibeli ustali in govoriti začeli.

(Dalje sledí.)

Slovanska Lipa v Pragi

je družba domorodcov, napravljena v zbujenje in oživljenje vsiga, kar slovansko reč in njené potrebe vtiče, to je, kar tiče na blagor duhovni in telesni slovanskih narodov živečih v cesarstvu avstrijskim. Ta namen doseči izdaja slovanska lipa, ktere predsednik je slavni J. P. Šafarik, tudi česki politiško literarni in kupčijski list pod nadslovam „slovanska lipa“, od ktere

*) Pod tem nadpisam je rajnik Vodnik v Ljubljanskih slovenskih Novicah v léta 1797 od slovenskiga jezika marsikaj spisal, kar mnogim bravcam še morebiti ni znano, kér stare Ljubljanske Novice le malokdo ima. Kér dan današnji take spiske vsak Slovenec rad bere, homo podali (z nekterimi popravki) ta sostavek svojim bravcam. De bi ga pač tudi nemškutarčki brali! Vredništvo.

so dosihmal 3 listi na svitlo prišli. Vsaki teden prideta dva lista na svitlo; za ene kvatre po pošti se plača 1 gold. in 18 krajc. Vrednika sta Dr. Podlipski in Slavomil Vavra. — Tudi mi Slovenci smo naprošeni, pošiljati dopise iz naših krajev v imenovani časopis, kateri za pôlo (Bogen) izvornih (Original) sestavkov 16 gold. — za prevode ali prestavke pa 8 gold. plačuje. Vredništvo želi na Slovenskim stanovitne dopisnike imeti, ki mu vsak teden kak dopis pošljejo; torej naj se mu tisti možjé oglasijo, ki hočejo za slovansko lipo pisati, in mu ob enim tudi povédo, v katerih rečéh mu mislijo dopisovati.

Zmes.

(Kdo je srečniši, gospod ali kmet?) Néki poslanec, ki je prišel iz Dunaja, je mende svojim tovaršem kmetam takóle pripovedoval: Cesar samí so peršli v zbor, in so gospode prašali: „No! kdo je srečniši, gospodje ali kmetje?“ Gospodje so odgovorili, de so kmetje srečniši. Na to so Cesar rekli: „De bote tudi vi té sreče deležni, bote pa tudi vi kmetje: od-sihmal ne bo nobeniga razločka med gospodi in kmeti.“

(Kaj je „Živio!“?) „Živio!“ je želévník ali modus optativus, kakor de bi po našim rekel: „naj živi!“ to je, naj se mu na duši in na telesu práv dobro godí. Po obrazu pa je „živio!“ pretekli djavni priložaj (participium praeteriti activi), kakor po našim: „živel“; torej pravijo Hervatje graničarji: on je živio, mi pa: on je živel. Kedar pa „živio“ kličejo, si spredej še mislijo besedi: „da bi“, namreč: „da bi živio“; to je: „naj bi živel“, ali „naj živi.“ — Slovenci, ko komú dobro vošijo, pravijo: „Bog te živi! Bog ga živi!“ bolj kratko in pripravno klicati je: „Živa ga!“ namreč: živi ga Bog! ali pa samó: „Živi!“ — Še nar lepši je pa: „Slava!“ kakor so že angeljci péli, ko je bil Zve-ličar svetá rojen. Beseda slava ima v sebi pomen častí in hvale. Čehi kličejo „slava!“ (namreč: slava mu!) ko hočejo koga poslaviti, to je, počastiti, in pohvaliti. — Forma ali oblika „živio“ pa ni slovenska v unim pomenu; slovenski „živio“ to je „živijo“, je tretja množna oseba, kar se po nemškim pravi: sie leben (od živéti), ali pa: sie nähren (od živiti). J.

(Kdo je „hudi kljukec“ bil?) Kljukec po českim je prekanjen človek (Schelm), tudi pri Sloven-cih je mogla ta beséda kej taciga poméniti. Pripovedu-jejo od „hudiga kljukeca“, de je od vode peršel, se je na svoj klobuček usédel, pa se po vodi peljal. Kdor vé več od njega, naj pa pové, ako mu je drago! Toliko je gotovo, de kljukcov je veliko; kedar namreč človek kako hudobijo storí, se v kljukca sklúči; njegovo serce je polno bodečih kljúk, torej tak nesrečin povsodi kljuke trósi, in bóde, kodar hódi. J.

(Poštenimu umétniku čast, sleparju pa skléšk na herbet!) Svojo žepno uro sim večkrat v Ljubljano dal popravljat, pa ni bila nikoli nič popravljena; sim že mislil, de ura ni za nič, pa le tisti ni bil za nič, komur sim jo dajál. Poslednjíc se naključí, de jo še dacarju iz Polhoviga Gradca izročim. In ta mož mi jo je tako lepó vravnal, de vé, de je ura dobra, pa dacar še bolj pošten delavec. Tak mož je vréden, de ga ljudjé spoznajo, in zaupanje do njega imajo. J.

(Ozdravljenje z astromontano (kačja smert). V Horjulu je bila zgódej spomladi krava v gobec pičena, ktera se je s pomočjo astramontane v kratkim bila ozdravila. J.

(Slovesna veselica v Pragi) je bila 3. dan tega mesca praznovana, ko so gosp. Drja. Wanka mestniga poglavarja postavili. Česki mestniki praznujejo zdej

po 250 létih nar lepši slovesnost, ktera je bila vsa v krepkim českim jeziku praznovana! Tako piše nemški Pražki časopis „Habt Acht!“ Časopis (Slavische Centralblätter) še pristavi, de so pod oknjam doht. Wanka vesele slovanske pesmi peli, med kterimi je posebno Hej slovani! živó donéla.

Novičar.

Vse oči so zdej na Dunaj obrnjené, kaj de se bo tam zgodilo. Cesar so šli preč in se bojo, kakor se sliši, v Holomovc podali. Vsi ministri, razun eniga, so službo zapustili. En kos deržavniga zbora je ž njim vladarstvo prevzel; veliko poslancov je Dunaj zapustilo. Tudi naš Dr. Kavčič je šel iz Dunaja v Gradec, in je práv storil, zakaj kjer strahovavstvo (Terrorismus) ljudí v govorjenji plaši, je šla svoboda rakam zvižgat. Gosp. Ambrož je na Dunaji, in je v zadnjim zboru rekel, de tudi na Krajnsko so se krive govorice zastran Dunajskih prigodb razširile. Mi, dragi gosp. Ambrož, vse natanjko vémo, in se v ti reči celó nič ne motimo. Mesca veliciga travna smo se krepko potegnili za Dunajčane; zdej pa se od njih ločimo, kér so poslednje prigodbe tudi zoper našo svobodo bile. Deržavni zbor, ki je zdej tako očitno enostransko na Madjarsko stran nagnjen in ki je clo zahvalno pismo od Madjarske stranke, polno sovražtva zoper Hrovate, sprejel, ne more pri nas veliko zaupanja imeti. Mi sodimo po delih. Čemu so Madžari sedajnimu deržavnimu zboru takó hvaležni? Odgovoríte resnično! Mi s tacimi ljudmi, ki so zaporedama dva možá v službi Cesarjevi po tolo-vajsko umorili in svobodo družih narodov z nogami tep-tajo, ne moremo edinih misel biti. — Bog daj, de bi se vsi poslanci zopet skupej brali in de bi se vsacimu narodu pravíca zgodila v pridobitvi ustavne svobode, ktere nam Cesar gotovo nikdar ne bojo prikrajšali, in ktere nam vaša „kamarila“ tudi ne bo mogla vzeti. Kdo zamore dozdej Jelačiču le en madež očitati? — Krog in krog Dunajskiga mesta je sila velika armada, ne samo Jelačičeva, ampak tudi več družih. Sliši se, de ste se narodni straži dveh premestij (Leopoldstadt in Landstrass) z Jelačičem zedinile. V mestu pa ima vsak, kdor le zamore orožje, in pravijo de je okoli 80,000 mestnikov z orožjem previdenih. Vse je na no-gah; kupčija in zaslužek pa pri tléh. Tako si stojijo Dunajčanje in cesarska armada zunaj Dunaja že več dni nasproti. Nihče ne vé, kaj bo iz tega! Od Madžarske armade ni še nič slišati. — Bog daj, de bi se kri ne prelivala! Česki poslanci so poklicali na 20. tega mesca vse poslance, ki so Dunaj zapustili, v Bérno, de bi se posvetovali, kaj de je dalje storiti. — Dve kompaní našiga regimenta, ki ste nanagloma nedeljo teden iz Ljubljane odrinile, ste v pondelj iz Čakaturna spet nazaj prišle, kjer je okoli 20,000 cesarskih vojakov postavljenih.

Opomba zastran novih mesičnih imén.

Sečen ima imé od sekniti, kar hoče toliko reči kakor osušiti (sicare). Od tod ima tud imé osek, osečeje, to je osušen kraj. Poženčan.

Na razglas

častitiga gosp. L. Pintarja

odgovori slovensko družtvo, de se dragovoljno ponudbe poprime, in brez vsiga pomislika k omenjeni pogodbi zastran pristopšine privolji.

Odbor slovenskiga družtva.

Današnjimu listu je perdján 18. dokladni list.